

2020-06-17 - yhteismuistio touko-kesäkuun kokouksista

Aika: 11.5.2020 klo 9.00-12.00

Paikalla: Pia Backman (Åbo Akademis Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Katja Hyvärinen (Itä-Suomen yliopiston kirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto), Minna Kantanen (Kansalliskirjasto), Sini Neuvonen (Espoon kaupunginkirjasto), Silja Saarikoski (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Irina Vikman (Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anna Viitanen (Turun kaupunginkirjasto) ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Serafia Kari (Kansalliskirjasto), Katri Riiheläinen (Kirjastopalvelu)

Aika: 4.6.2020 klo 9.00-12.00

Paikalla: Pia Backman (Åbo Akademis Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Katja Hyvärinen (Itä-Suomen yliopiston kirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto, klo 10.15->), Silja Saarikoski (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Irina Vikman (Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anna Viitanen (Turun kaupunginkirjasto) ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Serafia Kari (Kansalliskirjasto)

Poissa: Minna Kantanen (Kansalliskirjasto), Sini Neuvonen (Espoon kaupunginkirjasto)

Aika: 11.6.2020 klo 13.00-16.00

Paikalla: Pia Backman (Åbo Akademis Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Katja Hyvärinen (Itä-Suomen yliopiston kirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto), Silja Saarikoski (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto), Irina Vikman (Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto), ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Serafia Kari (Kansalliskirjasto), Katri Riiheläinen (Kirjastopalvelu), Minttu Hurme (Kansalliskirjasto)

Poissa: Minna Kantanen (Kansalliskirjasto), Sini Neuvonen (Espoon kaupunginkirjasto), Anna Viitanen (Turun kaupunginkirjasto)

Aika: 17.6.2020 klo 9.00-12.00

Paikalla: Pia Backman (Åbo Akademis Bibliotek), Ville Huhtala (Helsingin yliopiston kirjasto), Katja Hyvärinen (Itä-Suomen yliopiston kirjasto), Sirpa Janhonen (Varastokirjasto), Minna Kantanen (Kansalliskirjasto), Sini Neuvonen (Espoon kaupunginkirjasto), Silja Saarikoski (Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anne-Mari Salmela (Turun yliopiston kirjasto, klo 10->), Irina Vikman (Hämeen ammattikorkeakoulun kirjasto), Anna Viitanen (Turun kaupunginkirjasto) ja Kiti Vilkki-Eriksson (Kansalliskirjasto)

Kutsuttuina asiantuntijoina: Katri Riiheläinen (Kirjastopalvelu), Mirja Anttila (Kansalliskirjasto, kohta 5), Ilona Lindfors (Kansalliskirjasto, kohta 5)

- 1. Edellisen kokouksen pöytäkirja
- 2. Kokousmuistio
- 3. Ilmoitusasiat
- 4. MARC 21 -formaatti
 - 4.1 Uudet päivitykset
 - 4.2 Uusia MARC 21 -kenttiä Alma-kirjastojärjestelmän sisäiseen käyttöön
 - 4.3 Saavutettavuuskentät
- 5. Osakenttä \$9 käyttö Melindassa ja kysely Melinda-kirjastoille Fennican UDK-luokan käytöstä
- 6. Muiden kuvailun asiantuntijaryhmien esityslistat Kansalliskirjaston foorumilla
- 7. RDA linjaus kohdassa A.1
- 8. Tietokantojen kuvailuohje
- 9. Finna-teosavain
- 10. Uuden RDA:n linjaukset
- 11. Kirjastojen kysymyksiä
 - 1) Kysymys: 3-osakentän paikan ohjeistaminen (Aineiston osa, jota tiedot koskevat)
 - 2) Kysymys: Rinnakkaisnimekkeen merkitseminen 245- ja 246-kentissä
- 12. Seuraavat kokoukset

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Muistio 23.4.2020 hyväksyttiin 11.5.2020.

2. Kokousmuistio

Tähän muistioon on yhdistetty työryhmän touko- ja kesäkuun etäkokoukset:

- 11.5.2020 klo 9-12
- 4.6.2020 klo 9-12
- 11.6.2020 klo 13-16
- 17.6.2020 klo 9-12

Varsinaisten kokousten lisäksi touko-kesäkuussa on pidetty etäyhteydellä viisi kokousta, joissa on käsitelty uuden RDA:n linjauksia, ks. tämän muistion kohta 10.

3. Ilmoitusasiat

Linked Data for the Real World: Leveraging Metadata for Cataloging – esitystallenne: <https://vimeo.com/421133664>

Menneet tapahtumat:

Melinda-Aleph-peruskoulutus, osa 2 13.5.2020
Merge-koulutus: osakohteet 28.5.2020

Tarkemmat tiedot ja tallenteet [Melinda-wikin sivulla](#)

Tulevia tapahtumia:

Kuvailun asiantuntijaryhmien (Kusti, KUMEA, Muusa, Sisku ja Toiku) työpajat syksyllä: [työpaja 1 8.9.2020](#) ja [työpaja 2 3.11.2020](#)
Kuvailun tiedotuspäivä alkuvuodesta 2021

4. MARC 21 -formaatti

4.1 Uudet päivitykset

Update 29 on suomennettu, ruotsinnos tulossa

- Uusi kenttä 688
- Uudet osakentät 041 ‡i ja ‡t
- Uusi osakenttä 751 ‡g
- Osakentän 041 ‡g ohjeteksti muuttui

Kenttien päivitykset on lisätty [suomenkieliseen MARC 21 -formaattiin](#) ja [MARC 21 -sovellusohjeeseen \(RDA\)](#)
Uudet ja muuttuneet kentät/osakentät lisätään lähiaikoina myös Alephin luettelointiohjelmaan.

4.2 Uusia MARC 21 -kenttiä Alma-kirjastojärjestelmän sisäiseen käyttöön

Seuraavat kentät lisätty formaatin osioon [Tietokanta- tai järjestelmäkohtaisia omia kenttiä](#) sekä [MARC 21 -sovellusohjeeseen \(RDA\)](#)

920 Huomautus muusta opinnäytteestä
Vastaa kentän 509 rakennetta ja käyttöä.

921 Finuc-tunnus
Vastaa kentän 019 rakennetta ja käyttöä.

923 Suomalainen kartastokoordinaattijärjestelmä
Vastaa kentän 039 rakennetta ja käyttöä.

924 Tarkastus tai inventointi
Vastaa kentän 049 rakennetta ja käyttöä.

929 Komitean asettamispäivä
Vastaa kentän 930 rakennetta ja käyttöä.

4.3 Saavutettavuuskentät

MARC 21 -formaatin päivityksissä Update 27-29 on formaattiin lisätty useita aineistojen saavutettavuuteen liittyviä kenttiä. Keskusteltiin uusien kenttien /osakenttien hyödyntämisestä ja ohjeistamisesta kuvailussa sekä eri kirjastojärjestelmien valmiudesta hyödyntää uusia kenttiä.

- Kielikoodin (kenttä 041) ohjeita ja esimerkkejä löytyy sekä formaattitekstistä että sovellusoppaasta, mutta käyttöönoton ajankohta on sovittava niin, että enemmistö kirjastoista alkaa soveltaa niitä samanaikaisesti.
- Kenttien 341 ja 532 käytön yhteiset ohjeet puuttuvat vielä.

KUMEA suosittelee, että kirjastoissa valmistellaan uusien kenttien ja osakenttien käyttöönottoa.

041 Osakenttäkoodit (mukana uudet tai muuttuneet osakentät)

- ‡g - Liiteaineiston kieli (T)
Muiden liiteaineistojen kuin tiivistelmien (osakenttä ‡b), librettojen (osakenttä ‡e) tai tekstivastineen (osakenttä ‡t) kieli.
- ‡i - Välietekstien kieli (T)
Mykkäelokuvan välietekstien kieli.
- ‡p - Kuulovammaisille tarkoitetun tekstityksen kieli (T)
- ‡q - Äänivastineen kieli (T)
Äänivastine visuaalisen tai tekstiaineiston sisällölle.
- ‡r - Visuaalinen kieli (ei-teksti) (T)
Esimerkiksi viittomakieli (sgn) silloin, kun se tukee videotallentella puhuttua kieltä. Jos videotallenne on pelkästään viitottu, viittomakielen koodi (sgn) merkitään osakenttään ‡a.
- ‡t - Tekstivastineen kieli (T)
Tekstivastine visuaalisen tai ääniaineiston sisällölle. Libreton kieli merkitään osakenttään ‡e.

341 Saavutettavuussisältö

Tiedot aineiston sisällön saavutettavuudesta. Sisältää ensisijaisen saavutettavuuden ja vaihtoehtoiset saavutettavuuden tavat.

- ‡a - Sisällön saavutettavuustapa (ET)
- ‡b - Avustavat tekstiominaisuudet (T)

- ±c - Avustavat visuaaliset ominaisuudet (T)
- ±d - Avustavat auditiiviset ominaisuudet (T)
- ±e - Avustavat taktiiliominaisuudet (T)

532 Huomautus saavutettavuudesta

Tekstimuotoinen kuvaus aineiston saavutettavuuden muodoista, riskeistä ja puutteista. Sisältää myös tekniset tiedot saavutettavuuden tavoista. Tätä kenttää voidaan käyttää kentän 341 tietojen laajentamiseen tai määrittelyyn.

- ±a - Yhteenveto saavutettavuudesta (ET)

5. Osakenttä \$9 käyttö Melindassa ja kysely Melinda-kirjastoille Fennican UDK-luokan käytöstä

Melindan toiminnallisuuksiin ja Alma-Melinda-integraatioon liittyen KUMEA kartoittaa osakenttä \$9 käyttöä Melindassa. Tätä varten on nimetty pienryhmä (Ville, Irina, Kiti, Minttu, Minna), joka selvittää asiaa vuoden 2020 loppuun mennessä.

Kenttien siirtymistä Melinda-metatietovarannosta paikalliskantoihin replikoidessa voidaan säädellä osakentässä \$9 ohjauskomennolla KEEP/DROP. Lisätietoja ohjauskomentojen toiminnasta replikoinnissa <https://www.kiwi.fi/xi/YH9Ag>

Osakentän \$9 KEEP/DROP komennot olivat oleellisen tärkeitä kansallisbibliografiakuvaillulle, kun Fennica-aineistoa alettiin kuvailla Melinda-metatietovarantoon 2014. Kuvaillukäytännöt ovat muuttuneet vuosien varrella ja joissakin kentissä ohjauskomennosta on kokonaan luovuttu. Vanhoihin tietueisiin on jäänyt KEEP/DROP -komentoja, joita ei enää nykykäytännön mukaan tallenneta.

Osakenttä \$9 aiheuttaa hankaluuksia Alman integraatiossa ja siihen liittyen KUMEn pienryhmä alkoi toukokuussa tutkia osakentän \$9 käyttöä Melindassa. Osakenttää \$9 on käytetty Melinda-tietueissa yhteensä 6 622 409 kertaa ja osakenttää \$9 on käytetty 173 eri kentässä. Osakenttää \$9 on jatkossakin mahdollista käyttää tietyissä kentissä Melindassa. Työryhmän tavoitteena on rajoittaa (jos mahdollista) osakentän \$9 käyttöä sekä siivota Melindasta pois turhia osakenttiä \$9 ja parantaa siten Melindan datan laatua. Työn edetessä päivitetään myös Melinda-kuvaillijoiden ohjeita ja tiedotetaan niistä kirjastoille.

Luokituskenttien ohjauskomentoihin liittyen tehdään kysely kesällä 2020. Kansallisbibliografia- ja Melinda-palvelu toteuttavat yhdessä KUMEn kanssa lyhyen kyselyn, jolla selvitetään Kansallisbibliografian UDK-luokituksen käyttöä nykyisissä ja tulevaisuudessa Melinda-kirjastoissa. Kyselyn tarkoitus on tuottaa taustatietoa suunnitelluille muutoksille luokituskenttien replikoitumista ohjaavien kommentojen käytössä ja varmistaa luokituskenttien siirtymisen sujuvuus paikalliskantoihin jatkossakin. Mahdolliset muutokset nykykäytäntöihin toteutetaan kyselyn tuloksia arvioiden.

Sovittiin, että kyselyn käytännössä toteuttaa osakenttä \$9 -työryhmä sekä Mirja ja Ilona Kansallisbibliografia-palvelusta.

6. Muiden kuvailun asiantuntijatyöryhmien esityslistat Kansalliskirjaston foorumilla

Katsottiin muiden kuvailun asiantuntijaryhmien menneiden ja tulevien kokousten aiheita Kansalliskirjaston foorumilla <https://foorumi.kiwi.fi/t/kuvailluryhmien-kokousten-asialistat/1776>

7. RDA linjaus kohdassa A.1

RDA:n liite A - isojen kirjainten käyttö

RDA kohta A.1 kuuluu näin:

A.1 Yleinen suositus

Isojen alkukirjainten merkitsemisessä sovelletaan kielikohtaisia ohjeita, jollei kohdissa A.2–A.9 ohjeisteta toisin. Ne sanat, joita ei käsitellä tässä liitteessä, merkitään pienin alkukirjaimin. ...

Vaihtoehto

Jos kuvaileva yksikkö on määritellyt paikalliset suositukset tai muut paikalliset oppaat ensisijaisiksi ohjeiksi (katso vaihtoehto kohdassa 1.10.2), ne korvaavat liitteessä A annetut ohjeet isojen alkukirjainten käytöstä manifestaation tai kappaleen kuvailussa (katso luvut 1-4). Nämä ohjeet korvaavat tällöin ohjeet liitteessä A.

SKL kohtaan A.1 kuuluu tällä hetkellä näin: *Vaihtoehto: Sovelletaan vaihtoehtoa manifestaation ja kappaleen niiden elementtien merkitsemisessä, joita ei jäljennetä kuvailuun tiedonlähteessä esiintyvässä muodossa.*

SKL koskee siten vain kuvailuelementtejä joita ei jäljennetä kuvailuun, esimerkiksi huomauksia 5XX kentässä. Lisäksi ei ole olemassa *paikallisia suosituksia* tai muita *paikallisia oppaita* joita voitaisiin käyttää ensisijaisena ohjeena.

Tämän takia **KUMEA pyytää kuvailusääntöpalvelua poistamaan linjauksen kohdasta A.1**. Kuvailussa tulisi sitten noudattaa liitteen A ohjetta.

8. Tietokantojen kuvailuohje

Esimerkki tietokannan kuvailusta ja sen johdantoteksti on julkaistu osana Verkkoaineistojen kuvailuohjetta <https://www.kiwi.fi/display/kumea/Verkkoaineiston+kuvaillu/Verkkoaineistonkuvaillu-Esimerkkeja>

Palautetta esimerkkiohjeesta voi lähettää kumea-posti(at)helsinki.fi.

9. Finna-teosavain

10. Uuden RDA:n linjaukset

RDA:n uudistumiseen liittyen KUMEAn tehtävänä on kommentoida ja tarvittaessa lisälinjata Kuvailusääntöpalvelun tekemiä uuden RDAn alustavia linjauksia teoksen, ekspression, manifestaation ja kappaleen lukuihin sekä lisätä kuvailuesimerkkejä RDA Toolkitiin. Teokseen liittyvät linjaukset ja kuvailuesimerkit saatiin valmiiksi touko- ja kesäkuussa pidetyissä työryhmän etäkokouksissa:

- 12.5.2020 klo 9-12
- 3.6.2020 klo 9-12
- 10.6.2020 klo 13-16
- 16.6.2020 klo 9-12

Kuvailusääntöpalvelun työstämät uuden RDA:n teoksia koskevat linjaukset: [Teoksen linjaukset ja esimerkit](#)

11. Kirjastojen kysymyksiä

1) Kysymys: 3-osakentän paikan ohjeistaminen (Aineiston osa, jota tiedot koskevat)

Mikä on osakenttien järjestys, jos kentässä on tarpeen käyttää 3-osakenttää?

VASTAUS

KUMEAn ohjeistuksen mukaan osakenttä \$3 merkitään aina kentän alkuun ilman välimerkkejä.

2) Kysymys: Rinnakkaisnimekkeen merkitseminen 245- ja 246-kentissä

Muusan MARC 21 -sovellusohjeessa ohjeistetaan seuraavasti kenttien 245b ja 246 käytöstä: [https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=75216042#id-4.Nimeke-janimekkeeseenliittyv%C3%A4tkent%C3%A4t\(24X\)-245](https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=75216042#id-4.Nimeke-janimekkeeseenliittyv%C3%A4tkent%C3%A4t(24X)-245)

Muusan ohjeen mukaan rinnakkaisnimekkeet merkitään pääsääntöisesti kenttään 246. Rinnakkaisnimeke merkitään myös kenttään 245 silloin, kun se alkaa artikkelilla.

Muusan sovellusohje on tältä osin ristiriidassa Kumean sovellusohjeen kanssa: <https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=51282044#id-20X-24XNimeke-janimekkeeseenliittyv%C3%A4tkent%C3%A4t-Rinnakkainenp%C3%A4%C3%A4nimeke>

Ymmärtääkseni rinnakkaisen päänimekkeen merkitseminen ensisijaisesti 246-kenttään on Violan käytäntö. Voiko tätä pitää myös yleisenä ohjeena vai olisiko myös musiikkiaineistossa syytä merkitä rinnakkainen päänimeke ensisijaisesti 245-kenttään?

VASTAUS

KUMEAn kanta on MARC 21 -sovellusohjeen (RDA) mukainen: rinnakkainen päänimeke merkitään 245-kenttään ja siitä tehdään lisäkirjaus 246-kenttään. KUMEA suosittelee tätä tapaa myös Muusan käytettäväksi.

12. Seuraavat kokoukset

26.6.2020 klo 9-11 - Uuden RDA-linjauksista

27.8.2020 klo 9-12 - etäyhteydellä syksyn ensimmäinen kokous, jossa sovitaan syksyn kokousajat.

etäyhteys: KUMEAn Zoom-kokoushuone